

نقش ساختارهای مبارزه با جرایم و فساد اقتصادی در تامین امنیت اقتصادی

داود دعاگویان^۱

چکیده

زمینه و هدف: این تحقیق با هدف بررسی نقش ساختارهای مبارزه با جرایم اقتصادی در تامین امنیت اقتصادی و نظر کارشناسان در این زمینه صورت گرفته است.

روش: روش تحقیق حاضر با توجه به ماهیت کاربردی و کیفی است. استفاده از روش تحقیق کیفی در این تحقیق در واقع پاسخ به برخی از سؤالات تحقیق به منظور دست یابی به اشباع نظری است. جامعه آماری این تحقیق نیز مدیران، کارشناسان، استادها و کلیه افرادی هستند که به نوعی در موضوع امنیت اقتصادی و مبارزه با جرایم اقتصادی صاحب نظر هستند. با توجه به کیفی بودن روش تحقیق هیچ طرح نمونه‌گیری احتمالی مد نظر قرار نگرفته و نمونه‌ها بر پایه روش گلوله برفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختار یافته است که با روش اعتبار سنجی گوبا و لینکن^۲ مورد تایید قرار گرفته است.

یافته‌های تحقیق: یافته‌های تحقیق در دو بخش نظری و تاحدودی میدانی نشان داده است که تامین امنیت اقتصادی در کشور در گرو مبارزه ساختاری و نیل به مفاد قانون اساسی و فرمان هشت ماده‌ای رهبر معظم انقلاب در مبارزه با فساد اقتصادی به ویژه «اقدامات همه جانبه قوای سه گانه به خصوص دو قوه‌ی مجریه و قضاییه» و پرهیز از بروکراسی‌های غیر و نیز تاسیس یک نهاد ملی برای مبارزه با فساد اقتصادی و وجود دستگاه قدرتمند پلیسی در حوزه امنیت اقتصادی است. **واژگان کلیدی:** ساختار، مبارزه با جرایم اقتصادی، امنیت اقتصادی، فرمان هشت ماده‌ای رهبری.

۱. دانشیار ارتباطات اجتماعی دانشگاه علوم انتظامی امین (Da.Doagooyan@yahoo.com).

2. Guba, E. G., and Y. S. Lincoln

The Role of the Structures of Combating Economic Crimes and Corruption in Restoring Economic Security

Davoud Doaghiyan¹

Abstract

Background and Objective: This research has been carried out with the aim of investigating the structures of combating economic crimes and corruption in restoring economic security and expert views have also been provided.

Method: The present research method is of applied and qualitative type, regarding the nature of the research. The use of the qualitative research method in this study is as a matter of fact, a response to certain research questions in order to achieve theoretical saturation. The statistical society of this research includes managers, experts and professors and all the people who somehow specialize in the fields of economic security and combating economic corruption. In regards to the qualitative nature of the research, no possible sampling plan has been taken into considerations, and the samples have been selected on the basis of Snow Ball method. The data gathering tool included semi-structured interviews which were verified by Guba, E. G., and Y. S. Lincoln authenticity.

Findings of the research: The findings of the research have been shown in two theoretical parts and somewhat field part which state that providing economic security is subject to structural combat and tendency towards the Constitution and Eight-Commandments of the Supreme Leader in combating economic corruption, especially, “comprehensive measures taken by the tertiary Branches, particularly the Executive and Legislative Branches” and refraining from other bureaucracies and establishing an entity to combat economic corruption and the existence of strong police system in the field of economic security.

Key Words: structure, combating economic crimes, economic security, Leadership’s eight-Commandments

1. Associate Professor in Social Communications, Amin Police University
Da.Doagooyan@yahoo.com

مقدمه:

اصطلاح فساد از ریشه لاتین «rumpere» به معنای شکستن چیزی یا نقض است. که این چیز ممکن است یک هنجار اخلاقی، قانونی یا حتی مقررات اداری باشد. برای این که نقض مقررات اداری، فساد تلقی شود، مقررات باید صحیح، دقیق و شفاف باشد و در آنها ابهامی برای تعبیر و تفسیر دولتمردان وجود نداشته باشد. با توجه به طبقه بندی که از گونه‌های فساد به عمل آمده است، مهمترین فساد مربوط به فساد سیاستمداران و مقامات بلند پایه، فساد ناشی از سیاست‌گذاری‌ها، فساد در خریده‌ها و قراردادهای و رشوه است؛ ایران از نظر فساد مالی در رتبه ۱۰۵ در بین کشورهای جهان قرار دارد که حائز اهمیت بوده و ضرورت دارد که به طور اصولی این مهم مورد بررسی قرار گیرد. براساس گزارش‌های مختلف حجم گردش پول کثیف در ایران ۱۲ تا ۲۰ میلیارد دلار است که در چرخه نامعلوم ۳۰ تا ۴۰ درصدی اقتصاد زیرزمینی بدون ریسک شسته می‌شود (رهبر و دیگران، ۱۳۷۴: ۱۹). در دین مبین اسلام، موضوع فساد اقتصادی از اهمیت زیادی برخوردار است و مبارزه با این پدیده می‌تواند از مصادیق بارز اقامه قسط و عدل باشد (دشتی، ۱۳۸۱: ۵۷۹). جرم‌شناسان اقتصادی، فساد مالی را به عنوان یک رابطه خاص حکومت - جامعه تعریف می‌کنند. بانک جهانی نیز فساد مالی را «سوء استفاده از قدرت و اختیارات دولت به منظور تأمین منافع شخصی» تعریف کرده است (ربیعی، ۱۳۸۳: ۲۸-۲۹). از طرف دیگر باید گفت که جرم اقتصادی جرمی است که به منظور تحصیل سود در قالب انواع دیگری از مشاغل قانونی رخ می‌دهد. این جرم ممکن است شهروندان خصوصی، بخش‌های تجاری و یا عمومی را متضرر کند. پس بر طبق این تعریف فرار مالیاتی و انواع متفاوتی از کلاهبرداری و اختلاس جرم خواهد بود (همدمی خطبه سرا، ۱۳۸۳: ۱۹۹).

فساد مالی عارضه‌ای است که دامنه آن از یک عمل فردی همچون پرداخت رشوه، تا یک سوء استفاده فراگیر که تمام ارکان یک نظام را در بر می‌گیرد. فساد مالی هم به عنوان یک مشکل ساختاری سیاسی یا اقتصادی و هم به عنوان یک معضل اخلاقی، تربیتی و گاهی هم به عنوان یک معضل ساختاری فرهنگی و اجتماعی قابل تأمل است. بر این اساس رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران در ۱۰ اردیبهشت ماه ۱۳۸۰ طی فرمان هشت ماده‌ای به رؤسای قوای سه‌گانه در خصوص مبارزه همه‌جانبه و سازمان‌یافته با مفاسد مالی و اقتصادی موارد زیر را ابلاغ فرمودند: «فرمانده نیروی انتظامی در سال جهاد اقتصادی با برشماری این مهم که امنیت بستر فعالیت‌های اقتصادی است خاطر نشان ساختند که پلیس در سال جهاد اقتصادی باید توجه ویژه‌ای به مبارزه با مفاسد و

جرایم اقتصادی و مبارزه با مواد مخدر داشته باشد. بدون تردید کارکنان بخش ویژه پلیس مبارزه با جرایم اقتصادی معاونت آگاهی ناجا وظیفه دارد که در شناسایی و دستگیری مفسدین و مجرمین اقتصادی و معرفی آنها به دستگاه قضایی اقدام نماید لیکن مسایل مربوط به ساختار تشکیلاتی و شرح وظایف و تعاملات آن با نهادهای انتظامی و قضایی و سایر دستگاههای دولتی ذی مدخل در پی گیری و مبارزه با جرایم اقتصادی موجب گشته است که مطلوبیت عملکرد پلیس اقتصادی تحت الشعاع قرار گیرد و حوزه نفوذ و عملکرد آنرا کمرنگ گردد. به نظر می رسد که بررسی تطبیقی وظایف، اختبارات، امکانات، نحوه پشتیبانی و نحوه نظارت پلیس مبارزه با جرایم اقتصادی سایر کشورها که تجربه موفقی در این زمینه دارند و بررسی تطبیقی آن با وضعیت ایران، می تواند نقش موثری در شناسایی تنگناها و رفع مشکلات پلیس امنیت اقتصادی فراجا در جهت افزایش مانور عملیاتی و دستگیری متهمین ایفاء کند.

بدون تردید کارکنان بخش ویژه پلیس پلیس امنیت اقتصادی فراجا وظیفه دارد که در شناسایی و دستگیری مفسدین و مجرمین اقتصادی و معرفی آنها به دستگاه قضایی اقدام نماید لیکن به دلیل برخی تنگناهای موجود این نهاد اجرایی در مجموعه پلیس از توان مندی های لازم در جهت مبارزه با جرایم اقتصادی برخوردار نیست که این تنگناها عبارتند از:

- ۱- تنگناهای قانونی مربوط به تاسیس و استقلال کاری پلیس امنیت اقتصادی فراجا.
- ۲- تنگناهای مربوط به عدم حمایت سایر دستگاههای اجرایی قوای سه گانه در حمایت و پشتیبانی از پلیس امنیت اقتصادی فراجا.
- ۳- تنگناهای مربوط به شرح وظایف، اختیارات و مأموریت های پلیس امنیت اقتصادی فراجا.
- ۴- تنگناهای مربوط به امکانات مورد نیاز پلیس امنیت اقتصادی فراجا و نحوه پشتیبانی از آن.
- ۵- در نهایت تنگناهای مربوط به نحوه تعاملات سازمانی و برون سازمانی (درون کشوری و بین المللی) پلیس امنیت اقتصادی فراجا سایر کشورها. با توجه به موضوعات فوق هدف اصلی مقاله حاضر بررسی پلیس امنیت اقتصادی فراجا کشورهای مدل به منظور تجربه اندوزی در تدوین الگویی برای ساختار سازمانی پلیس امنیت اقتصادی فراجا است.

پیشینه تحقیق:

مصطفی رشیدی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان طراحی الگوی سنجش امنیت اقتصادی کشور نتیجه می گیرند که در مجموع ۲۵ متغیر بر ایجاد امنیت اقتصادی در کشور مؤثرند

که این متغیرها را می‌توان ذیل ۷ مقوله دسته بندی کرد که عبارت اند از: بخش پولی، بخش تأمین کالای اساسی، تجارت خارجی، خط مشی بازار، عملکرد اقتصادی، نیروی انسانی و شرایط مساعد محیط اقتصادی. در نهایت با تعیین وزن هر یک از متغیرها و نیز وزن هر یک از مقوله‌ها در ایجاد امنیت اقتصادی، الگوی نهایی سنجش امنیت اقتصادی کشور به دست آمده است.

صیدی و رهبر (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان راهبردهای قوای سه گانه نظام جمهوری اسلامی برای مقابله با فساد اقتصادی با تأکید بر امنیت ملی با استفاده از تکنیک SWOT و استفاده از نرم افزار SPSS نتیجه می‌گیرند که از میان نه راهبرد، راهبردهای شفافیت همه جانبه فعالیت اقتصادی و گسترش پیشگیری از فساد اقتصادی، از بین بردن عوامل بروز فساد و ایجاد عدالت همه جانبه بر پیشگیری از فساد اقتصادی در کشور موثر است.

نبوی و همکاران (۱۳۹۶)، در مقاله‌ای با عنوان الگوی راهبردی اقتدار اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی نتیجه می‌گیرند که ابتدا باید به اصلاح اقتصادی اقدام نمود و سپس با محور قرار دادن اقتصاد مقاومتی عوامل راهبردی را به مرحله اجرا درآورد.

صادقی و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان برآورد روند شاخص امنیت اقتصادی در ایران نتیجه می‌گیرند که بیشترین مقدار شاخص امنیت اقتصادی مربوط به سال ۱۳۵۵ و کمترین مقدار آن مربوط به سال ۱۳۶۱ می‌باشد. همچنین در ده سال آخر دوره مورد بررسی، این شاخص روند رو به رشدی از خود نشان داده است.

عزتی و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان اثر ساختار سنی جمعیت بر امنیت اقتصادی ایران نتیجه می‌گیرند که ساختار سنی جمعیت، تأثیر منفی و معناداری بر امنیت اقتصادی ایران دارد. رشد جمعیت، موجودی سرمایه، توسعه مالی، آزادی تجاری و نرخ پسانداز، اثر مثبت و معناداری بر امنیت اقتصادی داشته است، ولی نرخ تورم، اثر معناداری بر شاخص امنیت اقتصادی نداشته است. جمعیت ایران به سرعت در حال پیر شدن بوده و اگر روند کنونی ادامه یابد، میباید منابع محدود اقتصادی بجای سرمایه‌گذاری در بخشهای تولیدی و عمرانی، صرف تأمین نیازهای سالمندان شود. بنابراین ضرورت دارد که برنامه‌ریزی لازم برای مقابله با این مساله انجام شود.

براتی و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان بررسی عملکرد نهادهای حاکمیتی تخصصی در مبارزه با مفاسد اقتصادی از منظر فلسفه انقلاب اسلامی نتیجه می‌گیرند که تکثر نهادهای تخصصی حاکمیتی مبارزه با مفاسد، اقتصاد رانتهی و نفتی، عدم وجود اراده مؤثر سیاسی در برخی از نهادهای

دولتی، عدم مشارکت جوامع مدنی، تخلف صوری در مبارزه با فساد، ضعف حاکمیت قانون و مقررات مبهم، دخالت دولت در اقتصاد و دولت بزرگ، عدم برخورد علمی با فساد، عدم شفافیت مالی در نظام انتخاباتی و مهمتر از همه عدم اجرای دقیق فرمان هشت ماده‌های مقام معظم رهبری در مبارزه با فساد مهمترین دلایل فساد اقتصادی در کشور تلقی می‌گردند که ضروری است با اصلاح هنجارها (قوانین)، ساختارها (ساختارها) تا سیس سازمان مبارزه با فساد (و رفتارهای سازمانی، کارآمدی و اثربخشی نهادهای حاکمیتی را، با تأسیس نهاد ملی شفافیت یا نهاد مبارزه با فساد اقتصادی دچار تحول نمود و شفافیت اقتصادی و مالی را با اصلاح ساختارهای نهادهای حاکمیتی مبارزه با فساد اصلاح نمود.

رحیمیان (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان بررسی فساد اقتصادی و راه‌های مبارزه با آن نتیجه می‌گیرد که با افزایش روزافزون فساد اقتصادی در سازمانها، شرکتها و مؤسسات در کشورهای مختلف جهان بررسی عوامل مربوط به این موضوع و راه‌حل‌ها و روش‌های مبارزه با آن امری ضروری به نظر می‌رسد. در این مقاله سعی شد علاوه بر مرور بر مفاهیم مربوط به فساد اقتصادی و آمار موجود در مورد آثار و پیامدهای فساد اقتصادی در جامعه و راه‌حل‌های مبارزه با آن بحث شود. آنچه می‌بایست در برنامه‌ریزی برای مبارزه با فساد اقتصادی مورد توجه قرار گیرد، این است که پیشرفت و توسعه اقتصاد هر جامعه‌ای و در نتیجه توسعه جهانی در گرو داشتن اقتصادی سالم و عاری از فساد است. جامعه‌ای می‌تواند به استقلال اقتصادی دست یابد که سرمایه‌گذاران امنیت لازم برای سرمایه‌گذاری را داشته باشند تا بتوانند به رشد و توسعه کشور کمک کنند. بنابراین بررسی و توجه به فساد اقتصادی و راه‌های مبارزه با آن اهمیت می‌یابد.

دعاگویان (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان مطالعه ساختار سازمانی پلیس اقتصادی کشورهای مدل به منظور تدوین الگویی برای ساختار سازمانی پلیس اقتصادی ایران «با هدف بررسی ساختار سازمانی پلیس اقتصادی کشورهای مدل به منظور تجربه‌اندوزی در تدوین الگویی برای ساختار سازمانی پلیس اقتصادی ایران نتیجه می‌گیرد که مبارزه با فساد مالی در یک فرآیند درازمدت محقق می‌شود و نیازمند پشتیبانی دستگاههای نظارتی و پلیسی از بالا و پایین و نیز کوشش برای تغییر نگرش عام نسبت به تمام سطوح عارضه‌مزبور است. در برخی از کشورها مبارزه با فساد مالی و جرایم اقتصادی در حیطه یک نهاد دولتی و عموماً نهاد قضایی است و پلیس مبارزه با جرایم اقتصادی زیر نظر نهاد قضایی انجام وظیفه می‌کند. در بسیاری از کشورها پلیس مبارزه با جرایم اقتصادی دارای استقلال سازمانی است. ساختار سازمانی پلیس مبارزه با جرایم اقتصادی

اکثر کشورها ساختار نظامی بوده و در برخی از کشورها، کمیته‌های ویژه‌ای مرکب از چند نهاد حکومتی در جهت جمع‌آوری اطلاعات و مبارزه با جرایم اقتصادی تشکیل گردیده‌اند. به طور کلی در اکثر محتوای پیشینه تحقیق به ضرورت مبارزه با فساد اقتصادی توجه شده است و این مهم با ارائه راهکارهای یک و چند جانبه دولتی و غیر دولتی مد نظر قرار گرفته است. با این وجود در این تحقیقات توجه کمی به مبارزه ساختاری با فساد اقتصادی به منظور استقرار امنیت اقتصادی در کشور توجه شده است و این مقاله تلاش می‌کند که از جهت‌های گوناگون و بر پایه مطالعات نظری و روش کیفی به این سوال پاسخ دهد.

ادبیات نظری تحقیق:

۱- فساد اقتصادی :

تاکنون تعاریف بسیاری از فساد مالی شده است و برخی صاحب‌نظران، تعاریفی جدیدی از آن ارائه می‌کنند. فساد در لغت به معنی تباه شدن، نابود شدن، از بین رفتن، فتنه، آشوب، زیان، کینه، دشمنی، ظلم، شرارت، بدکاری، بیماری، پوسیدگی، اضمحلال، چرکی شدن عضو، ضد صلاح و به ستم گرفتن مال کسی می‌باشد (فرهنگ عمید، ۱۳۸۱: ۹۱۶).

کلمه «فساد» از ریشه «فسد» بوده که به معنای جلوگیری از انجام اعمال درست و سالم است و در زبان انگلیسی با عنوان «Corruption» و ریشه لاتین «rumpere» مطرح می‌شود که به معنای شکستن و نقض کردن است، و چیزی که شکسته یا نقض می‌شود می‌تواند قوانین و مقررات یا قواعد اداری باشد (عباس زادگان، ۱۳۸۳: ۱۸۲ و ۱۸۳). بدین معنا، فساد به هر نوع تصرف غیر قانونی در اموال دولتی و سوء استفاده از موقعیت و استفاده غیر قانونی از اختیارات و قدرت در جهت استفاده از امکانات مالی، فساد مالی اطلاق می‌شود که دارای مصادیقی چون اختلاس، رشوه، اخاذی، و رانت‌های اقتصادی، برداشت و دخل و تصرف غیر قانونی در وجوه و اموال، استفاده از امتیازات و بهره‌برداری‌های مالی و اشکال گوناگون دیگر است. به عبارت خلاصه، فساد مالی، سوء استفاده از مقام و موقعیت دولتی (عمومی) برای کسب منافع شخصی است (موسسه تحقیقاتی تدبیر، ۱۳۹۷: ۱۲۱).

فساد اقتصادی مردابی از بروکراسی‌های غیر ضروری را به وجود می‌آورد که تنها دلیل آن کسب درآمد‌های نامشروع است و موجب سردی سرمایه‌گذاری‌های ملی و منطقه‌ای و می‌شود (بانک جهانی، ۲۰۰۶: ۵). بر اساس دیدگاه اداره مبارزه با قاچاق و جرایم سازمان ملل، فساد جرمی

است که بر ضد توسعه و خروج سرمایه‌های داخلی، اجتماعی و مادی تاثیر گذاشته همچنین فساد اقتصادی بر علیه توسعه، پیشرفت، دموکراسی، عدالت، حاکمیت قانون، محیط زیست، سلامت و در نهایت تضعیف اقتدار نهادهای حاکمیتی تاثیر منفی دارد (سازمان ملل، ۲۰۱۲: ۵-۶). براساس تخمین بانک جهانی هزینه جهانی فساد در حدود هزار میلیارد دلار در هر سال می‌باشد (بانک جهانی، ۲۰۰۶: ۱۷۱). همچنین در فصل دوم کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد، اقدامات پیشگیرانه فساد اقتصادی مورد توجه قرار گرفته است که به طور غیر مستقیم به تاسیس یک نهاد ملی برای مبارزه با فساد و جرایم اقتصادی اشاره شده است. بدون تردید این پیمان نامه بر مبارزه ساختاری با فساد اقتصادی تاکید داشته و بدین منظور در بندهای ماده «شش» (به ویژه در بند ۲) این پیمان نامه به صراحت به اعضاء پیشنهاد می‌کند که براساس اصول اساسی نظام حقوقی یا در صورت اقتضاء، وجود نهاد یا نهادهایی را که به وسیله روشهایی پیشنهادی در مبارزه با فساد اقتصادی به کار گیرند.

برخی بر این نظرند که فساد مالی راهی مؤثر برای دور زدن مقررات مزاحم و دست و پاگیر در نظام غیر اثر بخش است و از طرفی، فساد، این امکان را به کسانی که وقت آن‌ها با ارزش است می‌دهد تا به طور مستقیم به اول صف بیایند یا تقدیم پروژه به شرکت‌هایی که سودآورترین هستند صورت گیرد؛ بنابراین می‌توانند بالاترین رشوه‌ها را بدهند تا به نتایج ثمر بخش تری برسند (سیگل، ۱۹۹۷: ۳۳۷ - ۳۴۱؛ وهانتینگتون، ۱۹۶۸: ۳۸۵ - ۳۸۷). با این وجود یکی از انواع جرایم مالی پول شویی است. پول شویی عبارتست از هر نوع عمل یا اقدام به عمل برای مخفی نمودن یا تغییر ظاهر هویت عواید نامشروع یا غیرقانونی به طوری که وانمود شود از منابع قانونی یا مشروع حاصل گردیده است، به عبارت دیگر پول شویی فرآیندی با هدف تغییر ظاهر عواید حاصل از اقدامات و فعالیت‌های غیرقانونی و فرار از پیگردهای قانونی و پنهان نگه‌داشتن منشأ پول یا دارایی، از آن به عنوان پولی پاک، قانونی و مشروع استفاده نموده و وارد چرخه اقتصادی می‌گردد (بهرامزاد، ۱۳۸۵: ۱۵۱). سازمان بین‌المللی پلیس کیفری نیز این تعریف را ارائه کرده است: «پول شویی عبارت است از هر نوع عمل یا اقدام به عمل برای مخفی کردن یا تغییر ظاهر هویت عواید نامشروع به طوری که وانمود شود از منابع قانونی سرچشمه گرفته‌اند (شفیعی و خورشیدی، ۱۳۸۵: ۱۴؛ شمس ناتری، ۱۳۸۰: ۲۲۸). یکی دیگر از جرایم اقتصادی اختلاس است. اختلاس عبارت است از برداشت یا سوء استفاده از منابع دولتی و عمومی توسط اشخاصی که مدیریت این منابع به دست آنها سپرده شده است. اختلاس شکی از فساد مالی و سوء استفاده از قدرت است که در محافل

بسته نهادی و عاری از اخلاق عمومی و در مراکزی که احتمال مجازات عمومی در آنها کم است رخ میدهد. (دفتر مطالعات اقتصادی وزارت بازرگانی، ۱۳۸۶: ۲۱). در کنار اختلاس می‌توان به جرم رانت جویی نیز اشاره کرد. رانت جویی از مفهوم اقتصادی رانت، یعنی عواید افزون بر تمام هزینه‌های مربوط، مشتق می‌شود و همان چیزی است که اکثر مردم، آن را سودهای انحصاری می‌دانند (دفتر مطالعات اقتصادی وزارت بازرگانی، ۱۳۸۶: ۱۴).

۲- امنیت اقتصادی :

امنیت اقتصادی، وضعیت باثباتی از شرایط و ساختار فعلی و افق معلوم و روشنی از آینده است که در آن فرد، جامعه، سازمان و دولت احساس رهایی از خطر کرده و به‌طور بهینه می‌تواند به تولید، توزیع و مصرف ثروت بپردازند. به عبارت دیگر یک جامعه را زمانی می‌توان از لحاظ اقتصادی ایمن دانست که ثبات در آن جامعه وجود داشته و خانوارها و بنگاه‌ها به‌عنوان مهم‌ترین نهادهای اقتصاد و بازار بتوانند در محیط رقابتی سالم و با میزان اطلاعات یکسان به بهینه‌سازی رفتار خود بپردازند (برومند، ۱۳۸۷: ۲۵).

۳- عوامل مؤثر بر امنیت اقتصادی

به‌طور کلی عوامل مؤثر در امنیت اقتصادی را می‌توان به چهار گروه زیر تقسیم کرد:

۱. نهادهای مالی؛ بانک‌ها و مؤسسات مالی، بازار سرمایه، صنعت بیمه و نهادهای ناظر مالی
۲. نهادهای قضایی؛ دادگستری و نیروی انتظامی
۳. نهادهای اداری؛ وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و ادارات دولتی
۴. نهادهای اجتماعی؛ مجالس قانون‌گذاری، اتحادیه‌ها و اصناف، اتاق‌های بازرگانی و احزاب سیاسی (برومند، ۱۳۸۷: ۲۵؛ به نقل از پژوهشکده باقر العلوم، ۱۳۹۳). از اینرو دولت‌ها اهداف و حرکت‌های خود را در چارچوب قانون (قوانین مورد تأیید و تصویب اکثریت جامعه) انجام دهند، بازیگران و کارگزاران اقتصادی، توانایی بیشتری برای پیش‌بینی وضعیت آتی خود و جامعه خواهند داشت و می‌توانند اهداف و رفتار خود را بر پایه آن شکل داده و اقتصاد را در یک مسیر هدایت‌شده قرار دهند؛ اما در صورتی که دولت در وضع و تغییر قوانین از اصول و قواعد مشخصی تبعیت نکند، منجر به افزایش نااطمینانی در اقتصاد شده و هزینه مبادله و قیمت تمام‌شده کالاها و خدمات را افزایش می‌دهد. این امر، منجر به کاهش قدرت رقابت

در عرصه بین‌المللی و منطقه‌ای شده و در نهایت، موجب کاهش میزان رفاه عمومی جامعه می‌شود. بنابراین دولت هم می‌تواند به‌عنوان یک عامل اصلی ایجادکننده امنیت به‌طور عام و امنیت اقتصادی به‌طور خاص محسوب شود و از طرف دیگر، دولت می‌تواند عاملی برای تهدید امنیت باشد. حوزه قوانین و مقررات؛ دستیابی به امنیت اقتصادی، بدون وجود قوانین و مقررات شفاف و باثبات امکان‌پذیر نیست. قوانین و مقررات مبنای عملکرد تمامی عوامل اقتصادی بوده و بدون داشتن قوانینی که از ایجاد ثبات و امنیت در فضای کسب و کار اقتصادی حمایت کند، سطوح بالای امنیت اقتصادی نیز محقق نخواهد شد. قوانین و مقررات مربوط به تجارت، مالیات، مالکیت، سرمایه‌گذاری خارجی، کار و مالکیت معنوی، از مهم‌ترین قوانینی هستند که ارتباط زیادی با موضوع امنیت اقتصادی دارند (عزتی و همکاران، ۱۳۸۷: ۸؛ به نقل از پژوهشکده باقر العلوم، ۱۳۹۳: ۳۱).

۴- پلیس امنیت اقتصادی:

از نیمه دوم سال ۱۳۸۶ معاونت مبارزه با جرایم اقتصادی در مجموعه پلیس آگاهی ناجا شروع به کار کرد. کشف، کنترل، پیشگیری و مقابله با زمینه‌ها، علل و عوامل ارتکاب و توسعه جرائم اقتصادی و جرایم سازمان‌یافته که در گذشته از وظایف اصلی پلیس آگاهی بشمار می‌رفت بر عهده این معاونت گذاشته شد. لیکن به تدریج با گسترش موج جرایم اقتصادی در دهه ۸۰ اهمیت این معاونت دوچندان شد و عملکرد زیادی در حوزه‌های مبارزه با پولشویی، اخذ غیر قانونی تسهیلات از نظام بانکی، اختلاس، قاچاق کالا و سلاح، کلاهبرداری، زمین‌خواری، تقلب و تبانی در مزایده و مناقصه‌های دولتی، اختلال در نظام صادرات و واردات، اختلال در نظام تولیدی کشور، اقدامات مجرمانه و متقلبانه در پرداخت حقوق گمرکی، فرار مالیات داشته است (قانون ناجا، ۱۳۷۹).

موفقیت‌های این معاونت از یک سو و اهمیت امنیت اقتصادی در کشور موجب گشت که در فروردین ۱۳۹۸ فرمانده نیروی انتظامی با حکمی، اولین رئیس پلیس امنیت اقتصادی ناجا منصوب کرد. هدف از تاسیس پلیس امنیت اقتصادی، پیش‌بینی، پیشگیری و مقابله با جرایم اقتصادی و کمک به تأمین سلامت ساختارهای اقتصادی کشور است. آنچه که مشخص است اینکه تفاوت پلیس امنیت اقتصادی با دیگر پلیس‌ها این است که این پلیس از همان اول به دنبال مبارزه با جرم نیست و در واقع قبل از اینکه جرمی به وجود بیاید، کار خود را آغاز می‌کند. به عبارت دیگر پلیس امنیت اقتصادی با آسیب‌شنایی و تذکر دادن و همچنین برگزاری جلسات مشترک با فعالین

حوزه اقتصادی، تلاش می‌کند جلوی آسیب‌ها و جرایم در این حوزه را بگیرد. پلیس امنیت اقتصادی عمدتاً جرایم مرتبط با جرم اقتصادی را پیگیری می‌کند و به همین دلیل اولویت‌های این پلیس جرایمی است که در نظام اقتصادی اخلاقی ایجاد می‌کنند و نیز از دیگر مأموریت‌های این پلیس پیشگیری و مقابله با فرار مالیاتی، تسهیلات غیر مجاز بانکی، پولشویی، رباخواری، زمین‌خواری، اختلاس و احتکار است که پلیس امنیت نسبت به رصد آن‌ها اقدام می‌کند. با این وجود عملکرد یک ساله پلیس امنیت اقتصادی (در سال ۱۳۹۸) نشان می‌دهد که در حوزه مبارزه با قاچاق کالا و ارز از اجرای ۱۸ مرحله طرح سراسری مبارزه با قاچاق کالا و ارز و کشف انواع کالای قاچاق به ارزش تقریبی ۶ هزار میلیارد ریال و همچنین از اجرای طرح ویژه مقابله با قاچاق کالای ممنوعه اقدامات موثری صورت گرفته است (www.mizanonline.com).

روش‌شناسی تحقیق:

روش تحقیق حاضر با توجه به ماهیت کاربردی و کیفی است. استفاده از روش تحقیق کیفی در این تحقیق واقع‌پاسخ به برخی از سؤالات تحقیق است. جامعه آماری این تحقیق نیز مدیران، کارشناسان، استادها و کلیه افرادی هستند که به نوعی در موضوع امنیت اقتصادی و مبارزه با جرایم اقتصادی صاحب نظر هستند. در خصوص محاسبه حجم نمونه می‌توان گفت که با توجه به اینکه جامعه آماری تحقیق کارشناسان بخش‌های مختلف اقتصادی، قانونی و انتظامی بوده و تعداد آنها محدود است هیچ طرح نمونه‌گیری (محاسبه حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری احتمالی) در نظر نیست و از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق:

به طور کلی یافته‌های تحقیق در دو بخش نظری و تاحدودی میدانی نشان داده است که تامین امنیت اقتصادی در کشور در گرو مبارزه ساختاری و نیل به مفاد قانون اساسی و فرمان هشت ماده‌ای رهبر معظم انقلاب در مبارزه با فساد اقتصادی به ویژه «اقدامات همه‌جانبه قوای سه‌گانه به خصوص دو قوه مجریه و قضاییه» و پرهیز از بروکراسی‌های غیر و نیز تاسیس یک نهاد ملی برای مبارزه با فساد اقتصادی و وجود دستگاه قدرتمند پلیسی در حوزه امنیت اقتصادی است. از سوی دیگر بر پایه یافته‌های تحقیق مبارزه ساختاری فساد اقتصادی بر پایه مشخص بودن متولی مبارزه با جرایم اقتصادی؛ استقلال و جلوگیری از اعمال نفوذ مسئولین در تحقیقات مبارزه با فساد

اقتصادی؛ کارآمدی قوه قضاییه و جلوگیری از تعلل‌های قضایی و فرسایشی شدن رسیدگی به پرونده‌های جرایم اقتصادی در نهادهای انتظامی و قضایی و افزایش مجازات مفسدین اقتصادی؛ ارتقاء نظام بازرسی و نظارت بر بنگاههای اقتصادی و در نهایت از بین بردن احساس وجود مصونیت قانونی برای مقامات است. با این وجود ساختارهای مبارزه با جرایم اقتصادی در تأمین امنیت اقتصادی کشور عبارتند از:

الف) ساختارهای بنیادین مبارزه با فساد اقتصادی:

۱- **قانون اساسی:** قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به طور مستقیم و غیر مستقیم اصولی را برای کنترل، جلوگیری و مبارزه با جرایم اقتصادی در نظر گرفته است. در اصل سوم قانون اساسی، یکی از وظایف دولت جمهوری اسلامی برای نیل به اهداف، به کارگیری همه امکانات خود به منظور ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوا و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی عنوان شده است. از طرف دیگر هیچ کسی نمی‌تواند اعمال خویش را به وسیلهٔ اضرار به غیر یا تجاوز به منافع عمومی صورت دهد. در اصل ۱۴۲ قانون اساسی آمده است: «دارایی رهبر، رئیس‌جمهور، معاونان رئیس‌جمهور، وزیران، همسر و فرزندان آنان، قبل و بعد از خدمت توسط رئیس قوه قضائیه رسیدگی می‌شود که بر خلاف حق افزایش نیافته باشد. اصل ۱۴۷ قانون اساسی نیز مقرر می‌دارد: «هر گونه بهره‌برداری شخصی از وسایل و امکانات ارتش و استفاده شخصی از افراد آنها به صورت گماشته، راننده شخصی و نظایر اینها ممنوع است». هم‌چنین اصل ۱۴۱ قانون اساسی نیز تصدی بیش از یک شغل را ممنوع می‌داند. در همین راستا قانون تصدی بیش از یک شغل در سال ۱۳۷۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. هم‌چنین در اصل ۱۴۹ نیز دولت موظف شده تا ثروت‌های ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطع کاری‌ها و معامله‌های دولتی و ... را پس گرفته، به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن آن، به بیت‌المال تحویل دهد. (داد خدایی، ۱۳۹۰: ۴۴)

۲- **فرمان هشت ماده‌ای مقام معظم رهبری:** مقام معظم رهبری در فرمان هشت ماده‌ای تاریخ ۱۳۸۰/۲/۱۰ خود رؤسای محترم قوای سه‌گانه را خطاب قرار داده و پس از تأکید بر تشکیل ستاد مبارزه با مفساد اقتصادی و تهیه‌ی طرح مبارزه با فساد به این نکته اشاره داشتند: «خشکانیدن ریشه‌ی فساد مالی و اقتصادی و عمل قاطع و گره‌گشا در این باره مستلزم اقدام همه‌جانبه به وسیله‌ی قوای سه‌گانه به خصوص دو قوه مجریه و قضاییه است. قوه‌ی مجریه با نظارتی سازمان

یافته و بی‌اغماض از بروز و رشد فساد مالی در دستگاه‌ها پیش‌گیری می‌کند و قوه‌ی قضاییه با استفاده از کارشناسان، قضات قاطع و پاکدامن، عناصر آلوده، خائن و مجرم را از سر راه تعالی کشور بردارد. بدیهی است که نقش قوه‌ی مقننه در وضع قوانین که موجب تسهیل راهکارهای قانونی است و نیز در ایفای وظیفه نظارت بسیار مهم و کار ساز است.»

ب) ساختارهای نهادی مبارزه با فساد اقتصادی:

۱- قوانین و مقررات عادی مبارزه با جرایم اقتصادی در قوه قضاییه:

در جمهوری اسلامی ایران قوانین و مقررات عادی متعددی برای مبارزه با جرایم اقتصادی وجود دارد که باید به کار بسته شود. در ماده ۵۹۲ قانون مجازات اسلامی آمده است که هر کس عالماً و عامداً برای اقدام به اجرای امری یا امتناع از انجام امری که از وظایف اشخاص مذکور در ماده ۳ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب سال ۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام می‌باشد، وجه یا مالی یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مالی را مستقیم یا غیر مستقیم بدهد، در حکم راشی است و به عنوان مجازات علاوه بر ضبط مال ناشی از ارتشاء به حبس از ۶ ماه تا ۳ سال و یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شود. همچنین در قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۵ آذر ۱۳۶۷ نیز قانونگذار مجازات‌هایی را برای اشخاصیکه مرتکب اعمال مجرمانه مذکور میشوند، پیش‌بینی نموده و حتی در ماده ۴ قانون اخیرالذکر مقرر گردیده در صورتیکه عمل افراد مذکور به صورت شبکه‌های باشد و مصداق افساد فی الارض را داشته باشد، مرتکب به اعدام محکوم می‌شود. از سوی دیگر در قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۶۹/۹/۲۸ نیز مقرر شده در نظام پولی و ارزی کشور از طریق قاچاق عمده ارز، ضرب سکه قلب یا جعل اسکناس و... و اخلاص در امر توزیع مایحتاج عمومی و اخلاص در نظام تولیدی کشور یا اقدام به خارج نمودن میراث فرهنگی و... را با مجازات‌های سنگین که از ۵ سال حبس شروع و تا اعدام را شامل میشود، ممنوع نموده است. دادگاه موضوع اصل ۴۹ قانون اساسی و قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی مصوب ۶۳/۵/۱۷ نیز دولت را موظف کرده است که ثروتهای ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطع کاری‌ها و معاملات دولتی، فروش زمینهای موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد نامشروع را از افراد حقیقی و حقوقی پس گرفته و به صاحب حق رد کند. با این وجود برخی دیوان محاسبات را «دادگاه مالی» نظام دانسته و برای آن نقش ساختاری کنترل و

نظارت مستمر مالی به منظور پاسداری از بیت المال می‌دانند. از جمله وظایف دیوان محاسبات در برقراری امنیت اقتصادی عبارتند از الف) حسابرسی یا رسیدگی به کلیه حسابهای درآمد و هزینه و دریافتها و پرداختهای دستگاهها ب) بررسی وقوع عملیات مالی در دستگاهها ج) رسیدگی به موجودی حساب اموال و دارایی دستگاهها د) رسیدگی به حساب کسری ابواب جمعی و تخلفات مالی مامورین ذیربط دولتی است (دفتر مطالعات اقتصادی وزارت بازرگانی، ۱۳۸۶: ۹۸).

۲- جایگاه ناجا در مبارزه با فساد اقتصادی:

با مروری بر ماموریت‌ها و وظایف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در درجه اول مشخص می‌گردد که مقابله و مبارزه قاطع و مستمر با هر گونه خرابکاری، تروریسم، شورش و عوامل و حرکت‌هایی که مخل امنیت کشور باشد جزء وظایف اصلی ناجا محسوب می‌گردد و به نظر می‌رسد با توجه به نقش منفی جرایم اقتصادی در ایجاد اختلال در نظم و امنیت ملی و گسترش فعالیت‌های غیر مجاز ناجا باید نقش مهمتری در زمینه مبارزه با جرایم و فساد اقتصادی بر عهده گیرد، و همچنین با توجه به بند ۸ این ماموریت‌ها برخی وظایف مبارزه با مواد مخدر، مبارزه با قاچاق، مبارزه با منکرات و فساد، پیشگیری از وقوع جرم، کشف جرایم، بازرسی و تحقیق، حفظ آثار و دلایل جرم، دستگیری متهمین و مجرمین و جلوگیری از فرار و اختفا آنها و اجرا و ابلاغ احکام قضایی که بر طبق قانون به عنوان ضابط قوه قضائیه به عهده نیروی انتظامی است. از سوی دیگر در بررسی بخشی دیگر از ماموریت‌های ناجا ملاحظه می‌گردد که هرگونه مبارزه با جرایم باید با تعامل با نهادها و سازمان‌های ذیربط صورت گیرد. این مهم در بند ۱۷ ماموریت‌های ناجا آمده است که ناجا باید با همکاری با وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، موسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت، بانک‌ها و شهرداری‌ها در حدود قوانین و مقررات مربوط تمهیدات لازم را در جهت مبارزه با جرایم به کار گیرد (دعاگوین، ۱۳۹۲: ۱۳۳-۱۴۲).

پ) ساختارهای فرا ملی سایر کشورها در مبارزه با فساد اقتصادی:

کشورهای زیادی وجود دارند که تمهیدات لازم را در مبارزه با جرم اقتصادی به کار گرفته‌اند. تدوین قوانین مبارزه با جرایم و فساد اقتصادی، تشکیل نهادهای قانونی مستقل در مبارزه با فساد در درون دولت‌ها، تشکیل پلیس مبارزه با فساد اقتصادی از این دست می‌باشد. با این وجود مسئولیت و اهداف اداره‌های ضد فساد از کشوری به کشور دیگر فرق می‌کند. در شهرداری‌های امریکا این

مراکز علاوه بر فعالیت‌های تجسسی و کشف فساد به بررسی نقاط ضعف دستگاه‌های اداری از نظر فساد پذیری نیز می‌پردازند و هر سال خطر بروز فسادهای مختلف را با توجه به روش‌های اداری موجود مورد ارزیابی قرار می‌دهند. در شهرداری نیویورک (وبسپاری شهرهای دیگر) دفتر ویژه‌ای به نام بخش تحقیقات^۱ ایجاد شده است که بر رفتار کارمندان دولت به آنها رشوء پیشنهاد می‌کند استفاده زیادی می‌شود^۲. پلیس کشورهای آلمان، انگلستان و کانادا با توان مندی و استقلال کاری و حمایت مقامات عالی رتبه کشور فعالیت‌های وسیعی را در پی‌گیری فساد مالی بر عهده دارند. به عنوان مثال در کشور انگلستان نهادهای بازرسی مستقل عمودی و افقی و دستگاه قضایی کارآمد امکان پیگرد قضایی و تعقیب متهمان را هم در عرصه داخلی و هم خارجی مهیا کرده است^۳.

ت) شاخص‌های ساختاری مبارزه با فساد اقتصادی:

تا کنون مؤسسات بین‌المللی متعددی به طور منظم شاخص‌های را تحت عنوان رتبه ریسک امنیت اقتصادی

اعلام می‌کنند. از آنجا که هر یک از این مؤسسات، روش خاص خود را دارند، نتایج به دست آمده ممکن است، یکسان نباشد. از مهم‌ترین مؤسسات مؤسسه پی. آر. اس^۴ است. از فاکتورهای که مؤسسه پی. آر. اس در اندازه‌گیری شاخص امنیت و ریسک اقتصادی در نظر می‌گیرد می‌توان به قدرت رهبری دولت، ریسک منازعات خارجی، فساد، حاکمیت قانون، کشمکش‌های نژادی، تروریسم سیاسی، خطر جنگ داخلی، کیفیت دیوان سالاری، ریسک نکول قراردادهای توسط دولت و ریسک مصادره اموال اشاره کرد (صادقی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۶۰). برخی نیز ثبات سیاسی را به عنوان یکی از مولفه‌های مهم امنیت اقتصادی در نظر می‌گیرند (آلیسنا و همکاران: ۱۹۹۲: ۱۴). همچنین عزتی و دهقان با در نظر گرفتن متغیرهای نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، نرخ رشد درآمد ملی، نرخ رشد پس‌انداز ناخالص، نرخ رشد سرمایه‌گذاری، نرخ رشد سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، نرخ رشد بدهی بخش دولتی به نظام بانکی، نرخ رشد قیمت ارز به تأثیر تکانه‌های این متغیرها بر رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری به عنوان مظاهری از امنیت اقتصادی پرداخته‌اند (عزتی و دهقان، ۱۳۸۷: ۲۱).

1. Department of investigation

2. (www.stste.gov)

3. www.essex.police.uk-www.met.police.uk-www.btp.police.uk-www.sussex.police.uk

4. Political Risk Service (PRS)

بحث و نتیجه‌گیری :

آمارها و اطلاعات نشان می‌دهد که در طول بیست سال گذشته به دلیل تنگناها و موانع قانونی در دو حوزه تنگناهای ساختاری و سازمانی یعنی نبود یک متولی مشخص و عدم شفافیت آیین نامه‌های مبارزه با جرایم اقتصادی در قوانین اجرایی و قضایی، امنیت اقتصادی کشور را به مخاطره انداخته و منفعت جویان را بر آن داشته است که از این فرصت و برخی اختیارات دولتی در جهت مقاصد و منافع شخصی، سوء استفاده‌های زیادی در حوزه اقتصادی به عمل آورند و ضمن ایجاد ناامنی اقتصادی شبکه توزیع درآمدها را در جامعه بر هم زده و فاصله فقیر و غنی را افزایش دهند. بر این اساس رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران در ۱۰ اردیبهشت ماه ۱۳۸۰ طی فرمانی به رؤسای قوای سه‌گانه مبارزه همه‌جانبه و سازمان‌یافته با مفاسد مالی و اقتصادی را در فرمانی هشت ماده‌ای ابلاغ فرمودند. با این وجود در سال‌های اخیر پدیده فساد توجه بسیاری از رسانه‌ها و مردم را به خود جلب کرده است. دولت مردان و روسای سه قوه با تشکیل جلسات متعدد در صدد هماهنگی ساختاری و عملیاتی در جهت مقابله و مبارزه با فساد اقتصادی در کلیه شئون اداری در سطح کشور بوده‌اند. آنچه که از یافته‌های تحقیق می‌توان نتیجه گرفت اینکه مبارزه با فساد اقتصادی در گرو مبارزه‌ای ساختاری و سازمان‌یافته باید مبتنی بر فرمان هشت ماده‌ای رهبر معظم انقلاب باشد. یعنی امنیت اقتصادی جزء با مبارزه با فساد اقتصادی به صورت ساختار یافته، هماهنگ، شفاف و ملی محقق نمی‌شود. زیرا فساد اقتصادی پدیده‌ای است در نوع خود پویا و مستمر و سازمان‌یافته که با توجه به تغییر و تحولات جهانی، شرایط اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور، شدت و ماهیت آن در حال تغییر است، از این رو، مبارزه با این پدیده مستلزم شناخت پیچیدگی‌ها و الزامات حاکم بر آن بوده و مقابله سازمان‌یافته و برنامه‌ریزی شده و ارگانیک را می‌طلبد، به عبارت دیگر مبارزه با جرایم اقتصادی تنها در صورت هماهنگی و انسجام ارگانیک در سطح ملی و در بین تمام ارکان و واحدهای نظام، ممکن خواهد بود.

فهرست منابع

- نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، انتشارات لاهیجی قم، چاپ اول، ۱۳۸۱، ص ۵۷۹.
- ابلاغیه سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- براتی و همکاران (۱۳۹۶)، بررسی عملکرد نهادهای حاکمیتی تخصصی در مبارزه با مفاسد اقتصادی از منظر فلسفه انقلاب اسلامی، فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی، سال ششم، شماره ۲۲.
- برومند، شهزاد و همکاران (۱۳۸۷). امنیت اقتصادی در ایران و چند کشور منتخب (مطالعه تطبیقی)، تهران، مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۷، چاپ اول، ص ۲۵.
- بهرام‌زاده، حسنعلی و شریعتی، حسین (۱۳۸۳). روش‌های مبارزه با پول شویی، «ماهنامه تدبیر، شماره ۱۴۹، مهرماه.
- (۱۳۸۶). تحلیل فساد، اقتصادی و بازرگانی، دفتر مطالعات اقتصادی وزارت بازرگانی، اردیبهشت.
- حیدری، علی مراد (۱۳۸۲). تطهیر پول در اسناد بین‌المللی و حقوق جزای ایران، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، مجتمع آموزش عالی قم.
- دستورالعمل ریاست محترم قوه قضائیه برای تشکیل مجتمع قضایی جرائم اقتصادی مورخ ۱۳۸۵/۵/۱۰.
- دعاگویان، داود (۱۳۹۲). مطالعه ساختار سازمانی پلیس اقتصادی کشورهای مدل به منظور تدوین الگویی برای ساختار سازمانی پلیس اقتصادی ایران، مرکز مطالعات پلیس آگاهی ناجا.
- رحیمیان، نرگش (۱۳۹۳). بررسی فساد اقتصادی و راه‌های مبارزه با آن، فصلنامه مجله اقتصادی سال چهاردهم شمار ههای ۹-۱۰.
- رشیدی، مصطفی؛ ردادی، علی؛ مقدم فر، سعیدرضا (۱۳۹۴). طراحی الگوی سنجش امنیت اقتصادی کشور، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال هجدهم، شماره ۶۸.
- رهبر، فرهاد میرزاوند، فضل‌الله: زال پور، غلامرضا (۱۳۷۴). بازشناسی عارضه فساد مالی، چاپ اول، جلد یکم تا سوم.
- شفیع‌ی خورشیدی، علی اصغر (۱۳۸۷). فساد اقتصادی و روش‌های پیش‌گیری از آن، نظر نشر الکترونیکی مرکز مطالعات توسعه قضایی.

- شمس ناتری، محمد ابراهیم (۱۳۸۰). بررسی سیاست کیفری ایران در قبال جرایم سازمان یافته با رویکرد به حقوق جزای بین‌المللی، رساله دکتری، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، زمستان.
- صادقی و همکاران (۱۳۹۳). برآورد روند شاخص امنیت اقتصادی، فصلنامه مطالعات و سیاست‌های اقتصادی، جلد ۱۰ شماره ۲.
- صیدی و رهبر (۱۳۹۷). راهبردهای قوای سه‌گانه نظام جمهوری اسلامی برای مقابله با فساد اقتصادی با تأکید بر امنیت ملی، فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره ۳۰.
- عباس زادگان، سیدمحمد (۱۳۸۳). فساد اداری، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ اول.
- عزتی، مرتضی و دهقان، محمدعلی (۱۳۸۷). امنیت اقتصادی در ایران، تهران، مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- عزتی و همکاران (۱۳۹۷). اثر ساختار سنی جمعیت بر امنیت اقتصادی ایران، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار) سال نوزدهم شماره دوم تابستان ۱۳۹۸.
- فرمان مقام معظم رهبری مورخ به قوای نظام جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۱۳۸۰/۲/۱۰.
- فرهنگ عمید، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۸۱، ص ۹۱۶.
- قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۳.
- کنفرانس وزارتی جهان پیرامون سازمان یافته فراملی (ناپل، ایتالیا، ۲۱-۲۳ نوامبر ۱۹۹۴) - اعلامیه سیاسی و طرح اقدام جهانی: ۴۹/U.N.Doc: A / ۷۴۸ (۱۹۹۴).
- کنوانسیون ملل متحد علیه جرایم سازمان یافته فراملی، ماده ۳، پاراگراف دوم.
- ربیعی، علی، زنده باد فساد، جامعه‌شناسی سیاسی فساد در دولت‌های جهان سوم، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، چاپ اول تا پنجم ۱۳۸۳.
- نبوی و همکاران (۱۳۹۶). الگوی راهبردی اقتدار اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، فصلنامه امنیت ملی، سال هشتم، شماره ۲۸.
- نجفی ایرندآبادی، علی حسین، تقریرات درسی جرم‌شناسی «بزهکاری اقتصادی»، دوره کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، سال ۸۵-۱۳۸۴، ص ۱۴۸.
- مروری بر چند گانگی برخورد سیستمی با فساد اقتصادی، دفتر مطالعات اقتصادی وزارت بازرگانی، آذر ۱۳۸۶.
- موسسه تحقیقاتی تدبیر، فساد مالی و اقتصادی (ریشه‌ها، پیامدها، پیشگیری و مقابله)، چاپ اول، جلد اول.

- موسسه تحقیقاتی تدبیر، فساد مالی و اقتصادی (ریشه‌ها، پیامدها، پیشگیری و مقابله)، چاپ اول، جلد دوم.

- موسسه تحقیقاتی تدبیر، فساد مالی و اقتصادی (ریشه‌ها، پیامدها، پیشگیری و مقابله)، چاپ اول، جلد سوم.

- همدمی خطبه‌سرا، ابوالفضل، فساد مالی، علل، زمینه‌ها و راهبردهای مبارزه با آن، پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ اول، ۱۳۸۳.

- Huntington, Samuel P. 1964. "Modernization and Corruption." In Arnold J. Heidenheimer, ed.,

o Larryj. siegel, Criminology , 6thed. U.S.A, West / Wadsworth, 1997.

o United Nations , World Minsterial Confrence on organized Transnationl Crime, Napoli , 2012 , conf. 882, Problems and dangers Posed By organized transnational crime in the Various region of the world.

o World Ministrial Coference on organized crime (Naples , Italy , 2123-november 1994) , The Naples Political Declartion and Global Action Plan . G.A.Res . 159. U.N.Doc . A/Con / 49/ 74 (1994).

- www.poliziastato.it

- www.polizadisato.ir

- www.gdf.it/home---

- www.giustizia.it

- www.das.gov.co

- www.police.gov.cy

- www.essex.police.uk---www.met.police.uk---www.btp.police.uk---

www.sussex.police.uk

- www.justice.gouv.fr

- www.interieur.gouv.fr

- www.policija.lt/en

- www.poland.police.gv

- www.bundespolizei.go.at/lpk

- www.police.govt.nz.

- <https://www.mizanonline.com/fa/news/607133>